

УДК 721:74

Кулик Андрій Віталійовичстарший викладач кафедри дизайну і технологій
Київського національного університету
культури і мистецтв

ORCID 0000-0002-9722-5585

Швець Ірина Владиславівнакандидат біологічних наук, старший викладач
кафебри дизайну і технологій
Київського національного університету
культури і мистецтв

ORCID 0000-0003-1508-6364

ЕСТЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНА РОЛЬ КОЛЬОРУ В ДИЗАЙНІ ВХІДНИХ ГРУП ВБУДОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Мета статті – проаналізувати естетично-психологічну роль кольору в облаштуванні вхідних груп вбудованих підприємств торгівлі. **Методологія** дослідження. Використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, описовості тощо. Крім того, низка методів інтегрована з психологічного, мистецтвознавчого підходів з використанням функціонального аналізу. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні важливості кольору і світла як компонентів вирішення організації міського простору та його забудови. **Висновки.** Світло і колір нероздільні в реакції людини на навколишній світ, адже вони впливають на візуальне сприйняття простору. У свою чергу, це позначається ще й на психічно-емоційному стані людей. Таку здатність кольору можна назвати своєрідною «кольоротерапією». Отже, розуміння ролі світла, кольорів, а також особливості їх взаємодії є основоположними для архітектури як мистецтва формування та організації простору, а також у плануванні забудови має стояти чи не на першому місці у сучасному місті. Вирішення проблеми колористики та освітлення повинно бути підпорядкованим всім завданням, які реалізуються у процесі облаштування вхідних груп вбудованих підприємств торгівлі.

Ключові слова: колір, дизайн, вбудовані підприємства торгівлі, психоемоційні проблеми, естетично-художні потреби.

Кулик Андрей Витальевич, старший преподаватель кафедры дизайна и технологий Киевского национального университета культуры и искусств; Швець Ирина Владиславовна, кандидат биологических наук, старший преподаватель кафедры дизайна и технологий Киевского национального университета культуры и искусств

Эстетико-психологическая роль цвета в дизайне входных групп встроенных предприятий торговли

Цель статьи - проанализировать эстетико-психологическую роль цвета в обустройстве входных групп встроенных предприятий торговли. **Методология** исследования. Используются общенаучные методы анализа, синтеза, описательности и т.д. Кроме того, ряд методов интегрирован с психологического, искусствоведческого подходов с использованием функционального анализа. **Научная новизна** заключается в обосновании важности цвета и света в качестве компонентов решения организации городского пространства и его застройки. **Выводы.** Свет и цвет неразделимы в реакции человека на окружающий мир, ведь они влияют на визуальное восприятие пространства. В свою очередь, это сказывается и на психическом и эмоциональном состоянии людей. Такую способность цвета можно назвать своеобразной «цветотерапией». Итак, понимание роли света, цвета, а также особенностей их взаимодействия является основополагающим для архитектуры как искусства формирования и организации пространства. Что также является важным в планировании застройки в современном городе. Решение проблемы колористики и освещения должно быть подчиненным всем задачам, которые реализуются в процессе обустройства входных групп встроенных предприятий торговли.

Ключевые слова: цвет, дизайн, встроенные предприятия торговли, психоэмоциональные проблемы, эстетично-художественные потребности.

Kulyk Andrii, lecturer of the Department of Design of Environment, Kyiv National University of Culture and Arts; Svets Iryna, Candidate of Biological Sciences, lecturer of the Department of Design of Environment, Kyiv National University of Culture and Arts

The aesthetic-psychological role of color in the design of the input groups of integrated trading enterprises

The purpose of the article is to analyze the aesthetic-psychological role of color in arranging the entrance groups of built-in trading enterprises. Research **Methodology.** General scientific methods of analysis, synthesis, de-

scriptiveness, etc. were used. In addition, a number of methods are integrated with the psychological, art critic approaches using functional analysis. **The scientific novelty** consists in substantiating the importance of color and light as components of the solution for organizing urban space and its development. **Conclusions.** Light and color are inseparable in the human response to the world because they affect the visual perception of space. In turn, this affects the mental and emotional state of people. This ability of color can be called a kind of "color therapy." So, understanding the role of light, color, as well as the peculiarities of their interaction is fundamental to architecture as an art of forming and organizing space. What is also important in the planning of buildings in the modern city. The solution to the problem of color and illumination should be subordinate to all the tasks that are implemented in the process of arranging the entrance groups of integrated trading enterprises.

Key words: color, design, embedded trade enterprises, psycho-emotional problems, aesthetic and artistic needs.

Актуальність використання перших поверхів житлових будинків під вбудовані підприємства обслуговування з кожним роком зростає. Але існує проблема, яка об'єднує не тільки ті громадські підприємства, що займають приміщення в житлових будинках і проектувалися з самого початку, разом з вбудованими об'єктами, а й ті, під які часто-густо переобладнують перші поверхи житла, це – облаштування вхідних груп підприємств обслуговування та екстер'єру будівлі, а також навколишнього середовища в цілому [3].

До одного із засобів архітектурної виразності забудови та її органічного підлаштування, своєрідного «вписання» в навколишнє середовище, а особливо потреби людини, відносять колір.

Ступінь наукової розробки. Художньо-естетичним проблемам архітектури та міського простору присвячені дослідження О. Новікової «Інтер'єр громадських закладів: художні проблеми», Р. Арнхейма «Мистецтво і візуальне сприйняття», Г. Забельшанського, Г. Міневрина, О. Раппапорта «Архітектура і емоційний світ людини», В. Глазичева «Поетика міського середовища: естетична виразність міста», Р. Дьяченко «Художньо-естетичні особливості закладів харчування як осередків дозвілля і розваг» та ін.

Власне кольору в оформленні приміщень та будівель присвячені праці О. Єфимова «Формотворча дія поліхромії в архітектурі», О. Пономарьової «Колір в інтер'єрі», І. Селищева «Колористика в системі композиційних засобів архітектури модерну в Україні» та ін.

Впливу особливостей архітектурних та інтер'єрних рішень на людину приділяють увагу А. Соколіна «Архітектура і антропософія», А. Степанов «Архітектура і психологія», В. Тасалов «Світлоенергетика мистецтва», К. Дей «Місця, де існує душа: Архітектура і середовище як лікувальний засіб» та ін.

Роль кольору в оформленні вбудованих приміщень практично не досліджена, що й актуалізує це питання. Мета статті – обґрунтувати естетично-психологічну роль кольору в облаштуванні вхідних груп вбудованих підприємств торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Вбудовані в перші поверхи житлових будинків об'єкти громадського призначення відносяться до традиційних культурно-побутових закладів, будівництво яких нині відповідає потребам міської забудови, позаяк забезпечує економію міських територій, максимальне наближення підприємств обслуговування до населення, підвищення щільності та архітектурної виразності забудови. Їх застосування сприяє формуванню повноцінного у функціональному та естетичному відношенні міського простору, а також житлових приміщень, магістралей, торговельно-пішохідних вулиць та комплексів обслуговування, що є нагальною вимогою часу. Композиційні завдання у сфері кольору при забудові споруд та архітектурних комплексів вирішуються шляхом: 1) використання власного кольору матеріалу; 2) фарбуванням поверхонь у процесі зведення будівель і споруд; 3) використання окремих інженерних елементів.

За допомогою кольору можна виділити окремі частини будівлі, наприклад, розташування вбудованих підприємств торгівлі. На основі аналізу практики проектування, будівництва та експлуатації вхідних груп, їх композиційні структури умовно можна поділити на такі, що побудовані *на нюансі* або *на контрасті* по відношенню до фасаду житлового будинку [1].

На сьогоднішній день у нових районах міст ми вже можемо спостерігати великі стінові панелі різного кольору, які групуються в будівлях за різноманітними схемами взаємного розташування. Також широко застосовується виділення кольором сходових клітин, входів і под., що привертає увагу відвідувачів, зокрема до вбудованого об'єкта сфери обслуговування. Тому як архітектурний «інструмент» колір споруди має кілька важливих характеристик. Насамперед він слугує для виділення об'єкта. За допомогою нього можна виділити будівлю із загальної маси, не вдаючись до складних об'ємно-просторових і конструкторських засобів [6].

По-друге, колір може бути й «інструментом» об'єднання. Ніщо інше не здатне так просто і органічно зібрати різноманітні споруди в єдине ціле, як єдина кольорова гамма, яка виконує цю функцію краще за інших. Наприклад, загальновідомо, що час у червоному кольорі наче прискорюється, тому так часто його використовують в оформленні екстер'єрів та інтер'єрів кафе системи фаст-фуд. Віжбується своєрідне психоемоційне настроювання відвідувачів на "швидку їжу".

Відтак, як констатують дослідники, утилітарна функція колористики предметно-просторового середовища полягає у забезпеченні вказівки, сигналізації, орієнтації у просторі, створенні оптимальних умов зорового сприйняття, що протягом тривалого часу допомагає підтримувати високу працездатність очей, викликати психологічні реакції, які лежать в основі стійких позитивних емоцій. Художньо-естетична функція колористики полягає в тому, щоб викликати у споживача естетичні переживання, через які виникають художні образи, що запам'ятовуються. Вони виникають у результаті відповідності кольорової інтерпретації об'єктів дизайну суті соціально-просторових процесів і художньо-естетичних тенденцій у суспільстві [4].

Важливо підкреслити, що проблема кольору в архітектурі тісно пов'язана з питанням освітлення будівель і споруд. Історично склалося так, що світло слугувало людям і засобом інформації, і символом, і прикрасою. При цьому в основі сприйняття кольорів існують об'єктивні психофізіологічні закономірності. Насамперед хроматична аберация (лат. aberratio – відхилення, хибність, обман зору), яка є причиною того, що холодні кольори роблять предмети ілюзорно більш віддаленими від глядача, а теплі – наближеними до нього. А також іррадіація (лат. irradio – висвітлення променями, оптичний обман зору, предмет спостереження здається іншого розміру, ніж насправді), яка призводить до того, що поверхня, забарвлена в світлий колір, на темному тлі, сприймається більшою, ніж темна таких же розмірів – на світлому [5].

Так, вулиці, які фактично утворені сірими фасадами будівель, за недостатнього рівня освітлення виглядають похмурими, тьмяними, а ті, які утворені будівлями з жовто-білими фасадами, навпаки – «сонячними», що можна спостерігати навіть у похмурі дні. Тому з упевненістю можна констатувати, що саме колір будівель впливає на привабливість вулиці, а також визначає рівень її освітлення.

Колір можна віднести також до естетичних факторів, які тісно пов'язані з усіма іншими групами факторів, які залежать від культурних та духовних потреб суспільства; історико-культурних особливостей й традицій; впливу моди на зміну смаків і потреб споживачів; естетичних характеристик архітектурного середовища [7].

Останнім часом колір фактично почав змінювати архітектуру простору. М'яка, нюансова кольорова гармонія природних матеріалів, доповнена іншими якостями – фактурою, теплотою, твердістю або м'якістю – доцільна для використання в інтер'єрі. Однак дерево і бетон, скло і метал, камінь і цегла, як відомо, вважалися прекрасними самі по собі, а їх зайва декоративність підкреслювала неприродність і вважалася непотрібною. Однак властивості нових і раніше не відомі можливості старих матеріалів, нині знову почали надихати проектувальників на створення дійсно яскравих будівель з використанням кольору.

Саме колір наповнює позитивними емоціями і відчуттями кожен день нашого життя. Крім загального значення, колір має для нас ще й особистий сенс. Адже кожен пам'ятає колір улюбленої іграшки в дитинстві. Свято, відпустка або місце роботи – мають свої асоціації з кольором, запахом і навіть смаком [2].

З іншого боку, колір може пригнічувати. Напевно, всім доводилося чути і навіть говорити самим такі фрази: "мене вбиває цей колір", "від цього кольору болить голова", "тухлий колір", "нудить від цього кольору" тощо. Тому так варто прислухатися до себе і використовувати у власних дизайн-проектах палітру кольорів усвідомлено і відповідально з урахуванням психоемоційних потреб людини та художньо-естетичних вимог.

Грамотна «кольоротерапія» впливає на всі п'ять органів відчуття людини, породжуючи відчуття комфорту, та стає у подальшому дійовим засобом для посилення «маркетингового» просування бізнесу відповідного підприємства.

Кожна людина, яка проходить повз вітрину вхідних груп, вважається потенційним клієнтом підприємства. Її повинен зацікавити заклад насамперед своїм зовнішнім виглядом, не викликаючи при цьому поганих асоціацій.

Сьогодні ми можемо самі переконатися в тому, що періодично в різних містах світу з'являються такі будівлі, які приковують до себе поглядів мільйонів перехожих, стають своєрідним магнітом для туристів. І найголовніше – такий яскравий об'єкт на тлі часто вельми нешедеврального

оточення оживляє весь міський комплекс, робить його більш живим і динамічним. У наш час, час емоційно-психологічного напруження, це вкрай необхідно.

Яскраві фарби – це натхнення, спочатку для дизайнера, архітектора, а згодом для всіх, хто побачить результати їх праці. Незвичайні кольори змінюють відчуття архітектури і відчуття від життя в цілому. Тому ми можемо зробити логічний висновок, що колір в архітектурі дуже важливий, а гра з відтінками і тонами змінює не просто зовнішній вигляд будівлі, а й створює абсолютно різні архітектурні образи [8].

Крім того, колір відіграє важливу роль для збереження зору, особливо тон кольору і колористична насиченість впливають на зорово-нервову стомленість. Так, контрастні насичені кольорові гами частіше застосовуються тоді, коли роль кольору зводиться до ролі психофізичного збудника.

Колірна гармонія є природною потребою людини, хоча при цьому смаки, звичайно, залежать від суб'єктивних переваг. Однак безспірним залишається одне - вплив кольору буває і позитивним, і негативним. Тому колірний простір має бути ретельно обміркованим, створювати атмосферу комфорту і психологічної захищеності.

Висновки. Світло і колір нероздільні в реакції людини на навколишній світ, адже вони впливають на візуальне сприйняття простору. У свою чергу, це позначається ще й на психічно-емоційному стані людей. Таку здатність кольору можна назвати своєрідною «кольоротерапією». Отже, розуміння ролі світла, кольорів, а також особливості їх взаємодії є основоположними для архітектури як мистецтва формування та організації простору, а також у плануванні забудови має стояти чи не на першому місці у сучасному місті. Вирішення проблеми колористики та освітлення повинно бути підпорядкованим всім завданням, які реалізуються у процесі облаштування вхідних груп вбудованих підприємств торгівлі.

Література

1. Абызов В.А. Перспективные направления проектирования учреждений обслуживания, размещаемых в нижних этажах жилых домов // Перспективные направления проектирования общественных зданий». Киев: КиевЗНИЭП, 1987. С. 15-19.
2. Алексеев С. С. Цвет и освещение. Общие проблемы / Очерки теории архитектурной композиции. Москва, 1960.
3. Гайдученя А.А., Абызов В.А., Комарова М.М., Малин В.В. Проектирование торговых предприятий. Київ: Будівельник, 1986. 135 с.
4. Олійник О. П. та ін. Основи дизайну інтер'єру : навч. посіб. Київ: НАУ, 2011. 228 с.
5. Степанов Г. Композиционные проблемы синтеза искусств Л. : Художник РСФСР, 1984. 320 с.
6. Стригалева А. А. Архитектурная полихромия в условиях типизации и стандартизации строительства // Вопросы теории архитектурной композиции. 1958. Вып. 3. С. 97-111.
7. Цветотерапия. Арт-терапия. URL: <http://filyaeva.com/cvetotherapy.aspx> (дата звернення: січень 2019)
8. Light & Colour Centre. URL: <https://www.ntnu.edu/iat/lightandcolour> (дата звернення: січень 2019)

References

1. Abyzov V.A. Perspective directions of designing the service institutions located in the lower floors of residential houses. Perspective directions for designing public buildings ". Kyiv: KyivZNIIEP, 1987, 15-19. [in Russian]
2. Alekseev S.S. (1960). Color and lighting. Common problems. Essays on the theory of architectural composition. Moscow [in Russian]
3. Gaiduchenya, A.A., Abyzov, V.A., Komarova, M.M., Malin, V.V. (1986). Design of trade enterprises. Kyiv: Budivelnik [in Ukrainian]
4. Olin P. O. (2011). Basic to the design of the interior: forever. posib. Kyiv: NAU [in Ukrainian].
5. Stepanov G. (1984) Compositional problems of the synthesis of arts. L.: Artist of the RSFSR [in Russian]
6. Strigalev A.A. Architectural polychromy under conditions of typification and standardization of construction. Questions of the theory of architectural composition. 1958, 3, 97-111. [in Russian]
7. Color therapy. Art therapy. URL: <http://filyaeva.com/cvetotherapy.aspx> [in Russian]
8. Light & Color Center. URL: <https://www.ntnu.edu/iat/lightandcolour>. [in English]

Стаття надійшла до редакції 13.03.2019 р.